

Rujava voda — zlata voda.

Večkrat sem že marsikoga slišal govoriti: „no, je pa le moral zeló dež iti v zgornjih krajih, da teče tako rujava voda“. Mene pa srce boli, ko vidim tako vodo brez dobička iz naših krajev teči v druge dežele. Večkrat se namreč primeri, da dolgo ni dežja; pride pa huđa ura, nastane ploha, dež lije kakor iz škafa, pomije ves prah raz potov, potoki se naraščajo, studenci se odpirajo in v velikih valovih dere Sava naprej. O, koliko dobre gnojnice je v taki vodi, a ni ga človeka, da bi je vsaj nekoliko nalovil! Na noge, kmetovalci! ne pustimo brez dobička teči memo nas take, rekel bi, „zlate vode“! Ne bodimo preleni, ko vidimo tako rujavo vodo, in hitro idimo donje, da je nalovimo, kolikor mogoče. Če imaš blizo nje travnik, skopaj grape in napelji jo, da ti namaka travnik; — če pa ga nimaš blizo vode, naloži sode na voz, hitro vpreži živino in hiti po njo in napolni sode ž njo, in videl bodeš, da pelješ „zlato vodo“. Pelji jo na travnike, in v kratkem času se ti bo obilno poplačal trud.

Kdor se morebiti posmehuje mojemu nasvetu, naj skusi, — in potem naj mi pošteno pové, ali je moj svét smešen ali hvalevreden. Vsaj je že sv. Pavel rekel: „vse poskusite, in kar je dobro, to obdržite“!

Iz Dovjega.

Miha Lakota.

Žlahno sadje po odrezanih mladikah izrejati.

V „Novicah“ od 12. julija t. l. sem čital, da je M. Kozin, bivši grajščinski vrtnar v Ravnah na Notranjskem, sl. kmetijski družbi Ljubljanski poročal, kako se sadno drevje po odrezanih mladikah odgojuje. Tudi jaz sem na imenovani način nekoliko že poskušal sadno drevje odgojevati, pa vspeh te poskušnje mi dozda še ni popolnoma zadostoval, kajti suša, burja in zimski viharji so mi veči del v drevesnici nasajenih mladik vničili. Da se pa drevo more po odrezanih mladikah odgojiti, to je istina*) in to je tudi M. Kozin dokazal s tem, da je sl. kmetijski družbi na imenovani način odgojena drevesca na ogled poslal.

Rečem pa vendar, da je bolj gotovo, sadno drevje iz pešek in koščic odgojevati, kakor pa po odrezanih mladikah, kajti na prvi način že prvo leto drevesce naredí precej velike in močne korenine, katere stalnost bilfe dobro obdržujejo in tudi zadosti redilne hrane za daljno razvijanje iz zemlje dobivajo. Ako se pa od žlahnega drevesa odrezana mladika v zemljo vsadí, prvo leto le ozelení in v zemlji se mladiki naredijo silno majhne sesalke, katere pri burji ali v viharju ne morejo stalnosti obdržati, pa tudi vsaka suša mladiko vniči, če se jej redno ne priliva. Ako se hoče po odrezani mladiki drevo izrediti, je treba, da se k mladiki v zemljo vsajeni količek vsadí, da mladike veter ne omaje, in poleg tega se jej mora pri najmanjši suši že prilivati. Zraven tega pa mora biti še posebno dobra zemlja, katera ima v sebi zadosti redilne hrane.

S tem pa, da po svoji skušnji v izrejevanji sadnega drevja sejanju pešek in sajenju koščic prednost dajem, nikakor ne zametujem izrejevanja sadnega drevja po odrezanih mladikah. Mogoče, da nam skušnja v prihodnje v izrejevanji sadnega drevja po odrezanih mladikah dober vspeh prinese.

*) Hvala za to poročilo, ki kaže, da je vredno nadaljšnih preiskav in skušinj o izrejevanji sadnih dreves po mladikah, kar je vrtnar Kozin zopet obelodanil in potrjuje neki gosp. William Ossenkop na Dunaji. Častiti bralci naj beró obravnave odbora kmetijske družbe v današnjem listu.

Vred.

Kar pa se tiče sadú od žlahnega drevesa odrezanih mladik, morem že zdaj sl. kmetijski družbi to poročati, česar sem se na vrtu posebno za napredek sadjereje vnete gospé Nolijeve tukaj v Orehku prepričal. Gospá Nolijeva si je neko jablano iz Trsta naročila, katero je na svoj vrt vsadila, mladike pa, ki so se od te jablane odrezale, so se v zemljo vsadile in lansko leto smo pokusili sad tega drevesa, ki je izrastlo iz odrezane mladike, ki je bil po okusu, po barvi in debelosti popolnoma sadú od drevesa iz Trsta prinesenega jednak. Ali bo pa tudi drevo, katero bo izrastlo iz mladike od žlahnega domačega sadnega drevja odrezane, tudi tako žlahen sad rodilo, bo učila prihodnost.

M. Kalan.

Kmetijski zgodovinski spomini vsega sveta vredjeni po mesecih.

Po „Oesterr. Landw. Wochenblatt.“

(Dalje.)

Meseca avgusta.

Dné	Leta	
26.	1819.	je bil rojen princ Albert Saksonsko-Coburški, soprug kraljice Angleške Viktorije, za povzdigo kmetijstva mnogozasluženi mož, osnovelec svetnih razstav (umrl leta 1862).
27.	1860.	je strašna toča pobila polje okoli Lipskega, ki je za poldrugi milijon škode naredila.
28.	1719.	se je začela trgatav v Burgundu na Francoškem; to leto bilo je eno najbolj suhih poletij, ki jih svet pomni; žito v tem letu ni dozorelo, ampak le zvenelo v klasji.
29.	1811.	se je ustanovila družba kmetijska v Brni na Moravskem.
31.	1699.	je Holandiški governer van der Stell svoji hčeri Konstanciji na čast, zasadil prvi vinograd v Kaplandiji v Afriki.

Meseca septembra.

1860. je bila prva razstava kmetijskih pridelkov v Petrogradu na Ruskem.
1867. je bila prva razstava mlekarstva in sivarstva v Bernu v Švici.

(Dalje prihodnjič.)

Obrtnijske stvari.

Nova c. k. obrtnijska šola v Gradcu.

Z zdatno državno podporo se začne 16. oktobra t. l. c. k. obrtnijska šola (Werkmeisterschule) v Gradcu za nauk v stavbenem (zidarstem) rokodelstvu s 3 semestri in v ornamentalnem obrtnijstvu z 1 semestrom.

Zraven enega vodje in dveh predstojnikov izvedencev v stavbah in ornamentih bode ta šola imela 7 učiteljev in 3 asistente.

Namen njen je, dejansko (praktično) izučiti mladino v stavbah (zidarstvu) in ornamentalnem obrtnijstvu.

V to šolo se sprejmó mladenči, ki so dovršili ljudsko šolo; še koristneje je pa, če mladenči po dovršeni ljudski šoli so kaki 2 leti učenci bili pri kakem mojstru omenjenih dveh rokodelstev, kajti potem jim bode nauk v tej šoli prav koristen, da se v nji izurijo za mojstre (Werkmeister). Učenci stavbenega rokodelstva se imajo 4 leta učiti, učenci splošne obrtnijske šole po 2 leti. Nauk je v nemškem jeziku.

Iz državne blagajnice je za učence te šole dovoljeno 1000 gold. za štipendije, katere se bodo razpisale po začeti šoli.

V pisanje učencev v to šolo traja od 12. oktobra do 2. novembra t. l. v pisarni šolskega vodstva (Pfeiffergasse Nr. 1). Šolnina, ki se polletno naprej mora odrajtati, znaša 3 gold., vpisnina v šolo pa 1 gold. Učenci, ki z ubožnimi spričali dokažejo revščino, se oprostijo šolnine. — Mladiči, ki stopijo v zidarsko šolo, se bodo pri vstopu podvrgli preskušnji, da se po svojem znanstvu vrstijo v 1., 2. ali 3. semesterski kurs.

Kdor ves šolski program želi prav natanko izvedeti, ga brezplačno dobí v pisarnici obrtniške družbe (Gewerbeverein) v Gradcu.

Šolske stvari.

Nekaj o šolski disciplini.

Je li prav in dobro, da so se telesne kazni, posebnoma šiba, iz šole odpravile, in kakošni so iz tega izviraajoči nasledki? To vprašanje se čuje od več strani.

Dandanes vse napreduje, ali bolje rečeno, po „napredku vpije“; a žalibog, da moramo napredek večinoma slabemu, ne toliko dobremu pripisovati. — Staro in skušeno, na človeštvo dostikrat dobrodejno vplivajoče, dandanes ne velja več, meče se med staro, zarujavelo šaro in nadomestuje se z novim, mnogokrat niti piškavega oreha vrednim. — Al to nič ne dé; da je le iz dôbe psevdoliberalizma in maslo njegovih očetov — pa velja! — bodi-si tudi le za malo časa, pa na veliko kvar človeštvu!

Tudi z novo šolsko postavo, ki ima, odkritosrčno rečeno, ubogo malo dobrega in praktičnega na sebi, mislilo se je revnemu ljudstvu na noge pomagati, ter ga mahoma križev in težav rešiti, ki ga zarad same nevednosti (?) tarejo. — Pa, kakor vspehi kažejo, šolstvo po novih postavah ne napreduje tako lepo, kakor se od neke strani vpije, kljub temu, da učitelji mnogo več podučujejo, kakor so v stari šoli podučevali.

Kaj je pa vzrok temu? — Izmed velike grmade vzrokov, ki bi jih o tej zadevi mogel navesti, povem naj le dva, in sicer glavna. Prvi je: preobloženje mladine z učnimi predmeti. (O tem hočem drugi pot, ako bode „Novicam“ po volji, obširnejše govoriti. Pis. *) Drugi pa je ta, da je mladina, odkar je raba šibe v šoli prepovedana, od leta do leta bolj neubogljiva, srborita in razuzdana. — „Pa“ — slišim odgovarjati — „odprava telesnih kazni, to je, šibe mora vendar le marsikaj dobrega za se imeti, kajti večina pedagogov in druge inteligence se je za nje odpravo iz šole izrekla.“ Res, da se je izrekla! Poglejmo, kdo so pa tisti pedagogi in kdo je tista inteligenca, ki je naučnemu ministru to nasvetovala? No, to so možje, ki mladine čisto nič ne poznajo, ki se z odgojo otrok, bodi-si svojih ali tujih nikdar pečali niso, katerim se še sanja ne, kaj se pravi celo čedico otrok, sto, dvesto ali pa še več podučevati, med katerimi ste dostikrat dve tretjini srboritežev in neubogljivcev.

Taki možje, v družbi z nekimi šolskimi predstojniki in miloihtečimi, zasobnimi, humanitete kipijočimi pedagogi, mislili so svojo modrost svetu s tem pokazati, da so naučnemu ministru v ukazu od 20. avg. 1870. pod §. 24. navedene disciplinarne pripomočke nasvetovali, šibo pa popolnoma odpravili, ne gledé na to, kaj

porekó k temu oni, ki se morajo večino dni svojega življenja s podučevanjem srboritih otrok vkvarjati.

Ne rečem, da bi v zgorej omenjenem §. navedeni disciplinarni pripomočki pri nekaterih otrocih ne zadostevali; ali nasproti moram pa tudi konstatirati, da ovi pripomočki pri otrocih druge vrste ne izdajo prav nič in ne veljajo prav nič.

Oglejmo si pa še malo nasledke, ki se v šolah in pri mladini sploh prikazujejo, odkar so se telesne kazni iz šol odpravile.

Znano je, da odkar se je po šolah raba šibe prepovedala, s šolsko disciplino, posebno v prenapolnjenih učilnicah, jako slabo stoji.

Kaj pomaga, če učitelj še tako očetovsko svari, opominja, prosi, žuga, ako se pa hudobnih butic čestokrat vse to nič ne prime! — Kaj pomaga še tako dobro in temeljito podučevanje, ako pa večina otrok iz same hudobije nauka ne posluša, se odkazanega na pamet ne nauči in danih nalog, naj si bodo tudi redke in lahke, ne izvrši? In zakaj ne? Samo zatega del ne, ker hudobneži vedó, da se jim šibe treba bati ni, za druge kazni pa ne porajajo nič. — Se ve da, taka sodrga s časom tudi marljive učence več ali manj okuži, jih spridi in v učenju zadržuje. To je tudi večina ljudskih učiteljev kmalu po vpeljavi novih disciplinarnih pomočkov sprevidela, da brez šibe bode nemogoče pravo disciplino in red pri otrocih obdržati, zatoraj se je že leta 1872. splošni zbor Avstrijskih učiteljev za zopetno vpeljavo šibe v šolo izrekel.

Ni več nespameti kmalu, nego te, učitelju se mladini premehkemu kazati. Nič ni tako inhumanega nego humaniteta, s katero se vsake baže nerednosti in vrtočlavitosti z nekim dopadanjem, potrpljenjem in odpustanjem pobotati ali odpraviti skušajo. Večina izpridenih ter tako rekoč izgubljenih ljudi ima svojo žalostno osodo pripisovati premehki, napačni odgoji otroških let.

Šiba bila je in bode za trdovratne, neubogljive ter nagajive otroke, kakor tudi za neke prestopke in hudobije po njih učinjene — ume se samo po sebi zmerno rabljena — najbolji odgojivni pripomoček, kateri se, v pravem času in primerno vpotrebovan, bolje sponese kot vsa druga pedagogična modrovanja.

Poglejmo, kar se rabe šibe v šoli tiče, v preteklem času nazaj, kaj najveljavniši pedagogi o tej zadevi mislijo in pišejo.

Pestaloci, ki je mladino čez vse ljubil, pravi: „Šiba o pravem času in zmerno rabljena, je gotovo dober odgojilni pripomoček. Napačna je misel onih, ki hočejo pri otrocih vse le, bodi-si z lepo besedo ali z svarjenjem popraviti. Motijo se oni, ki z samo resno ali ostro besedo hudobno voljo in želje otrok brez telesnih kaznih brzdati mislijo“ itd.

Disterweg pravi: „Trdovratno laganje, kljubovanje kakor tudi kradež, nespodobnosti morajo se s šibo kaznovati.“

Celler pravi: „Telesne kazni so jako potrebne in koristne, in ako bi se te iz šole izpravile, bila bi to ne le velika kratkovidnost, temveč velika nespamet. Vsako stanovitno kljubovanje, vsaka hudobija in laž, vsako nečisto dejanje, tudi nesnažnost naj se s šibo, pa ostro kaznujejo.“

Dr. Leidenstücker piše: „Glasno naj bode tukaj načelo izrečeno, da mi, neomečani po tarnanju milo ihtečih pedagogov, strogo na sodnijski kazni držimo, in kjer poduk, opominjevanje nič ne zdá — telesno s šibo kaznujemo.“

Tako pišejo veljavni pedagogi, izmed katerih sem pa le ene navedel, kajti vseh, ki so za telesne kazni

*) Drago!